

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ Діброва А.Д.

“ ____ ” _____ 20__ р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності

Протокол № 20 від “01” 06.2021 р.

Завідувач кафедри

_____ Ільчук М.М.

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП облік і оподаткування

_____ Кузик Н. П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи біржової діяльності

спеціальність

071 Облік і оподаткування

освітня програма

Облік і оподаткування

Факультет

Економічний

Розробники:

доцент, к.е.н., доцент Кириченко Анастасія Володимирівна

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Облік і оподаткування
(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>(Бакалавр)</i>	
Спеціальність	<i>071 Облік і оподаткування</i>	
Освітня програма	<i>Облік і оподаткування</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>6 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>	<i>6 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Самостійна робота	<i>105 год.</i>	<i>138 год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>год.</i>	<i>год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>3 год.</i>	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу – формування у майбутнього фахівця теоретичних основ та практичних навиків з біржової діяльності та ефективного використання біржових операцій в своїй майбутній діяльності.

Завдання курсу:

формування у студентів знань з організації біржової діяльності;

набуття практичних навичок з: організації торгівлі на біржі товарами, цінними паперами, валютою;

організації взаємовідносин з брокерськими конторами;

використання біржової інформації для організації вискооефективного виробництва та збуту сільськогосподарської продукції.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

сутність біржової діяльності;

нормативно-правову базу та систему регулювання біржової діяльності;

принципи організаційної діяльності бірж та механізм їх функціонування;

особливості організації брокерської діяльності;
технологію здійснення біржових операцій;
економічний механізм біржової торгівлі. На підставі отриманих знань студент повинен

вміти:

вільно користуватись біржовою інформацією для здійснення господарських операцій;
організувати взаємовідносини підприємства з біржами та брокерськими конторами;
організувати збут сільськогосподарської продукції через товарні біржі;
здійснювати біржові операції та визначати їх ефективність.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.

СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність біржової діяльності, її становлення і розвиток

Тема 1. Теоретичні засади біржової діяльності

Економічна сутність біржової діяльності та біржового ринку. Передумови виникнення біржової діяльності. Функції біржової діяльності в ринкових умовах.

Тема 2. Тенденції світової біржової діяльності

Глобалізаційний вплив на біржову діяльність. Сучасний стан світової біржової торгівлі.

Тема 3. Біржова діяльність в Україні та її регулювання

Історія вітчизняного біржового ринку. Загальні засади регулювання біржової діяльності.

Тема 4. Організаційні засади діяльності бірж

Економічна сутність біржі. Види та основні функції бірж. Організаційна структура бірж.

Тема 5. Технології біржової торгівлі

Організаційні засади біржової торгівлі. Особливості біржової торгівлі на вітчизняних товарних біржах. Біржова торгівля на ф'ючерсних біржах. Технологія Інтернет-трейдингу на біржовому ринку.

Тема 6. Біржові активи

Класифікація біржових активів. Характеристика біржових активів. Біржові фінансові інструменти.

Змістовий модуль 2. Організація біржі та її управління

Тема 7. Види біржових контрактів

Сутність та складові біржових угод. Види біржових контрактів на спотовому ринку. Види строкових біржових контрактів.

Тема 8. Брокерська діяльність

Брокерська контора в біржовій діяльності. Види брокерських угод. Економічна оцінка брокерської діяльності. Організація брокерського обслуговування.

Тема 9. Хеджування на біржовому ринку

Хеджування на біржовому товарному ринку. Базисний ризик. Стратегії хеджування. Хеджування опціонами. Основні переваги та недоліки хеджування.

Тема 10. Теоретичні основи клірингової та розрахункової діяльності

Фрагментарне нормативне регулювання клірингу та розрахункової діяльності. Поняття та передумови виникнення клірингу та розрахункової діяльності. Класифікація клірингу, його основні функції та принципи. Ризики клірингу і розрахункової діяльності

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Сутність біржової діяльності, її становлення і розвиток														
Тема 1. Теоретичні засади біржової діяльності	1-2 тижні	15	3	1,5			10,5	14	0,5	0,5				13
Тема 2. Тенденції світової біржової діяльності	3-4 тижні	15	3	1,5			10,5	14	0,5	0,5				13
Тема 3. Біржова діяльність в Україні та її регулювання	5-6 тижні	15	3	1,5			10,5	14	0,5	0,5				14
Тема 4. Організаційні засади діяльності бірж	7-8 тижні	15	3	1,5			10,5	15	0,5	0,5				14
Тема 5. Технології біржової торгівлі	9-10 тижні	15	3	1,5			10,5	16	1	1				14
Тема 6. Біржові активи	10-11 тижні	15	3	1,5			10,5	16	1	1				14
Разом за змістовим модулем 1		90	18	9			63	89	4	4				82
Змістовий модуль 2. Організація біржі та її управління														
Тема 1. Види біржових контрактів	11-12 тижні	15	3	1,5			10,5	15	0,5	0,5				14
Тема 2. Брокерська діяльність	12-13 тижні	15	3	1,5			10,5	15	0,5	0,5				14
Тема 3. Хеджування на біржовому ринку	13-14 тижні	15	3	1,5			10,5	15	0,5	0,5				14
Тема 4. Теоретичні основи клірингової та розрахункової діяльності	14-15 тижні	15	3	1,5			10,5	15	0,5	0,5				14
Разом за змістовим модулем 2		60	12	6			42	60	2	2				56
Усього годин		150	30	15			105	150	6	6				138
Курсовий проект (робота) з _____														
(якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-		-		-	-	-			-
Усього годин		150	30	15			105	150	6	6				138

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні засади біржової діяльності	1,5
2	Тенденції світової біржової діяльності	1,5
3	Біржова діяльність в Україні та її регулювання	1,5
4	Організаційні засади діяльності бірж	1,5
5	Технології біржової торгівлі	1,5
6	Біржові активи	1,5
7	Види біржових контрактів	1,5
8	Брокерська діяльність	1,5
9	Хеджування на біржовому ринку	1,5
10	Теоретичні основи клірингової та розрахункової діяльності	1,5

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Функції оптової торгівлі.
2. Форми оптової торгівлі та їх характеристика.
3. Характерні особливості біржової діяльності.
4. Коли і чому виникли біржі та охарактеризуйте основні історичні етапи їх розвитку.
5. Коли і чому була заснована Чиказька торгова біржа.
6. Охарактеризуйте структуру світового біржового обігу та опишіть територіальне розміщення бірж залежно від їх товарної спеціалізації.
7. Охарактеризуйте біржовий ринок США.
8. Охарактеризуйте біржі Великобританії, Франції та Японії.
9. Охарактеризуйте особливості формування національного біржового ринку.
10. Роль Одеської, Миколаївської та Київської бірж в розвитку вітчизняного біржового ринку. Характерні особливості та етапи розвитку цих бірж.
11. Дайте характеристики основних етапів розвитку біржової діяльності в незалежній Україні.
12. Які типи бірж, залежно від ступеня втручання держави в їх діяльність, ви знаєте. Дайте їм характеристику.
13. Регулювання біржової торгівлі в США.
14. Що таке КТФТ, НАФТ, та їх основні функції.
15. Регулювання біржової діяльності в Україні. Які ви знаєте законодавчоправові документи, що регулюють цю діяльність.
16. Закон України “Про товарні біржі”. Основні складові та їх коротка характеристика.
17. Якими правовими актами здійснюється оподаткування біржової діяльності.
18. Які Ви знаєте види податків що справляються з учасників товарного біржового ринку.
19. Охарактеризуйте світовий біржовий товарообіг та місце сільськогосподарської продукції в ньому.
20. Етапи розвитку біржового аграрного ринку.
21. Концепція розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції.
22. Структура біржового ринку сільськогосподарської продукції.

23. Шляхи удосконалення і розвиток біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією.
24. За якими ознаками класифікуються біржі.
25. Як поділяються біржі в залежності від виду біржового товару.
26. Біржа – класичний інститут ринкової економіки. Охарактеризуйте її з економічного, організаційного і юридичного аспектів.
27. Чим відрізняються універсальні біржі від спеціалізованих.
28. Що таке міжнародна біржа та її особливості.
29. Дайте визначення товарної біржі у відповідності до Закону України “Про товарну біржу”.
30. Дайте характеристику типової структури товарної біржі.
31. Назвіть основні і допоміжні функції товарної біржі.
32. Чи може біржа отримувати прибуток. Як і за рахунок чого.
33. Чим регламентується організація біржової торгівлі. Охарактеризуйте основні складові цього документу.
34. Біржовий товар, його визначення.
35. Основні вимоги до біржового товару.
36. Дайте характеристику основним класам біржових товарів.
37. Речовий біржовий товар та його групи і підгрупи.
38. Цінні папери – біржовий товар. Часові просторові та ринкові характеристики
39. Первинні і вторинні цінні папери.
40. Безпаперові або бездокументальні цінні папери.
41. З чим пов’язаний перехід від паперової до безпаперової форми цінних паперів.
42. Біржовий товар – валюта. Що таке валютний курс.
43. Правила біржової торгівлі їх сутність та технологія прийняття.
44. Основні технологічно операції при здійсненні торгів на вітчизняних біржах.
45. Чим відрізняється технологія торгівлі на біржах реального товару від ф’ючерсних бірж.
46. Операційний зал біржі. Його функції та характеристика.
47. Що таке “крюк ” в біржовій торгівлі.
48. Чому покупці не можуть називати нижчу ціну проти тої яка була уже названа в біржовій ямі.
49. Брокерська контора. Статус та організаційні форми.
50. Основні вимоги до організації роботи брокера.
51. Види брокерських угод.
52. Брокерське обслуговування за договором.
53. Брокерське обслуговування за договором-дорученням.
54. Види винагород брокера

Комплект тестів

1. Зародження елементів біржової торгівлі почалося із:
 - а) аукціону
 - б) локального ринку
 - в) ярмарку
 - г) тендеру
2. Яка з перелічених функцій є невластивою для оптової торгівлі:
 - а) вивчення кон’юнктури ринку
 - б) формування партій товару
 - в) транспортування товару
 - г) надання товарного кредиту
 - д) надання інформації органам державної статистики
3. Яка із названих характеристик не стосується біржової торгівлі:

- а) відсутність товару
- б) інформаційна відкритість торгів
- в) вільне ціноутворення
- г) наявність посередників
- д) відсутність документів підтверджуючих передачу товару

4. Коли виникла перша, відома нам біржа:

- а) 675 р.
- б) 1324 р.
- в) 1553 р.
- г) 1890 р.

5. Яка із бірж була створена не через вимоги торговців, а із-за рішення вищого керівництва держави:

- а) Одеська
- б) Миколаївська
- в) Петербурзька
- г) Саратовська
- д) Астраханська

6. Правила біржової торгівлі регулюють відношення між контрагентами з приводу:

- а) Підготовки угоди Виконання угоди Запозичення кредитних ресурсів.
- б) ЗУ «Про товарну біржу та біржовий товарний ринок»;

7. Яка з бірж була створена в Україні першою:

- а) виконавча дирекція
- б) рада біржі
- в) контрольна комісія

8. Яка із операцій не буде властивою для усіх видів бірж:

- а) передача документів в депозитарій
- б) вихід брокера на біржу безпосереднє укладення біржової угоди
- в) вивчення попиту і пропозиції розрахунок з біржею

9. Різниця між мінімальною ціною продавця і максимальною ціною покупця називається:

- а) глибина ринку
- б) ширина ринку
- в) опірність ринку
- г) спред

10. Хеджер це:

- а) Брокер у торгівельному залі
- б) Позиційний спекулянт
- в) Виробник зерна
- г) Володар торгівельного комплексу

8. Методи навчання.

При викладанні дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання – проблемних та міні-лекцій, семінарів у активній формі, розгляд кейсів. Види навчальних технологій, які використовуються для активізації процесу навчання наведено в таблиці.

Таблиця

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання
Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, яке відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних управлінських ситуацій.

9. **Форми контролю.**

За місцем, яке посідає контроль у процесі вивчення “Основи біржової діяльності” можна виділити поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;

визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;

виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;

виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;

стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю – допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні предмети.

Рубіжний (модульний) контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання – сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання.

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків з дисципліни “Основи біржової діяльності”.

Основна мета іспиту – встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

10. **Розподіл балів, які отримують студенти.** Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. **Методичне забезпечення**

1. Кириченко А. В. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Основи біржової діяльності». Київ.: 2022.

2. Кириченко А. В. Електронний навчальний курс «Основи біржової діяльності» URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3084>

12. Рекомендована література

Основна

1. Резнік Н. П., Ільчук М.М. Біржова діяльність і підприємництво: навчальний посібник. К. : Білоцерківдрук, 2018 р.
2. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках: монографія/ М.О. Солодкий, В.О. Яворська, А.С. Кравченко. – К.: ЦП "Компринт", 2017, 287с.
3. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник. / М.О. Солодкий., Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за заг. редакц. М.О. Солодкого]. – К. : ЦП Компринт, 2017, 314.
4. Резнік Н.П., Яворська В.О., Слободяник А.С. Фінансові деривативи. навчальний посібник. – К. : ЦП Компринт, 2017, 540.
5. Міжнародний фондовий ринок: навч. посіб.-практикум / [О.Є.Кузьмін та ін.]. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 334 с.
6. Фондовий ринок в Україні / Дегтярьова Н.В., Леонов Д.А., Січевлюк В.А. та ін. – К.: УІРФР, 2015. – 600 с.

Допоміжна

1. Солодкий М.О., Яворська В.О. Міжнародні біржові ринки /М.О. Солодкий, Н.П. В.О. Яворська [за ред. М.О. Солодкого]. Київ: ЦП Компринт, 2019. 520 с.
2. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.
3. Солодкий М.О., Яворська В.О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами /М.О. Солодкий, Н.П. В.О. Яворська [за ред. М.О. Солодкого]. Київ: ЦП Компринт, 2018. 398 с.
4. Базилевич В. Д. Фондовий ринок : підручник: у 2 кн. / В. Д. Базилевич, В. М. Шелудько, В. В. Вірченко, К. С. Базилевич, О. В. Баженова; ред.: В. Д. Базилевич. Київ : Знання, 2016. 686 с.
5. Ільчук М.М. Біржова діяльність і підприємництво: навч. посібник. Біла Церква: Білоцерківдрук, 2018. 318с.
6. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб./М.О. Солодкий, В.О. Яворська. Київ: ЦП Компринт, 2017. 482с.

13. Інформаційні ресурси

1. Аграрна біржа - agrex.gov.ua
2. Асоціація «Біржові та електронні майданчики» - aeaer.com.ua
3. Асоціація «Українські фондові торговці» - aust.com.ua
4. Блог компанії RockInvest. Навчання інвестуванню на фондових біржах США - <http://rockinvest.com.ua/blog>.
5. Київська міжнародна фондова біржа - kise.com.ua
6. Моніторинг біржового ринку (журнал) - memjournal.agrex.gov.ua.
7. Національний депозитарій України - csd.ua.
8. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку - nssmc.gov.ua
9. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг - dfp.gov.ua
10. Придніпровська фондова біржа - pse.com.ua
11. Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках - ausd.com.ua
12. Східно-Європейська фондова біржа - eese.com.ua
13. Українська асоціація інвестиційного бізнесу - uaib.com.ua
14. Українська біржа - ux.ua
15. Українська міжбанківська валютна біржа - uice.com.ua.
16. Українська міжнародна фондова біржа - uise.com.ua
17. Українська фондова біржа - ukrse.com.ua

18. Фондова біржа «ІННЕКС» - innex-group.com
19. Фондова біржа «Перспектива» - fbr.com.ua
20. Фондова біржа ПФТС - pfts.com.